

УДК 581.522.4:635.654 (477.41)

Бобось І.М., канд. с.-г. наук

*Національний університет біоресурсів і природокористування
України*

ГОСПОДАРСЬКО-ЦІННІ ОЗНАКИ СОРТІВ ВІГНИ ОВОЧЕВОЇ (*VIGNA UNGUICULATA SUBSP. SESQUIPEDALIS TA SUBSP. UNGUICULATA*)

Овочівництво в Україні стало високорозвинутою галуззю. Поряд з ростом урожайності спостерігається постійне розширення овочевого різноманіття за рахунок власного виробництва та імпорту. Серед них дуже цінними є бобові культури, як важливе і дешеве джерело білку, на який бідний сучасний раціон людини.

В овочівництві України в даний час вирощують лише невелику кількість видів з родини Бобові (Fabaceae). В основному це квасоля овочева, горох овочевий і, дуже рідко, біб овочевий. Навіть серед цих видів овочівники поки що не повністю їх використовують для різних напрямів використання, в т.ч. для одержання недостиглого насіння, на зелені боби-лопатку та ін. Світове різноманіття культурних овочевих бобових дуже велике і нараховує понад 40 видів. Овочівники вирощують досить багато видів – квасолю багатоквіткову і лімську, горох цукровий, доліхос, тетрагонолобус, біб овочевий, гуньбу (пажитник, або грибна трава), вігну овочеву та багато інших.

Однією з перспективних малопоширених бобових культур є вігна овочева, харчова цінність якої досить велика і цінується за вмістом легкодоступного білку та вітамінів, а також накопичує всі необхідні для людини амінокислоти, солі кальцію, фосфору, заліза. Головною цінністю вігни є висока посухо-, жаро-і солестійкість, що дає велику можливість вирощувати цю культуру на насіння, сидерати, корм та овочі. У Степу та Лісостепу України є всі необхідні кліматичні умови для вирощування вігни.

Дослідження проводили впродовж 2008-2010 рр. на колекційних ділянках кафедри овочівництва НДП «Плодоовочевий

сад» Національного університету біоресурсів і природокористування України, який розташований у північній частині Лісостепу України. Вивчено 22 зразки з різних країн світу. Сортове різноманіття вігні, яке вивчалось представлене виткими, напіввиткими і кущовими сортами.

Виткі сорти сягають висоти рослин від 150 до 300 см і вимагають обов'язково встановлення опор. Вони мають довгі боби без пергаментного шару розміром від 25 до 60 см. та відзначаються невеликою кількістю насінин в бобах (8-15 шт.). Це свідчить про можливість використання сортименту для одержання бобів-лопаток. Серед виткого сортименту у Лісостепу України виділилися китайські сорти – Кастаньєтта, Шарлотте Собга, спаржева витка №3; італійські – Metro a Stringo, Fagiolo rampicante Metro з урожайністю стиглого насіння 1,0-4,5 т/га та масою 1000 насінин 150-220 г.

Напіввиткі сорти вігні в перший період вегетації мають обмежений ріст головного стебла (100-150 см) та інтенсивний ріст бокових пагонів із невеликою кількістю бобів на рослині (30-50 шт.). Вони добре вдаються на невисоких опорах, або і без них. Серед напівкущових сортів зарекомендували китайські зразки – Сиджи Кон 28/2 Контоу, Groik з урожайністю стиглого насіння 2,0-3,5 т/га та масою 1000 насінин 130-200 г.

Кущові сорти відносяться в основному до зернових. Їх висота до 70-80 см. Боби короткі з добре вираженим пергаментним шаром, що унеможливує їх використання для одержання недостиглих лопаток. Водночас, ці сорти є дуже цінними для вирощування проростків. Серед кущових зразків вігні можна рекомендувати ізраїльський сорт Gasson (3,2 т/га), китайський У-тя-Контоу (1,1 т/га) та Американський покращений (0,8 т/га). Крім того, серед кущових сортів єдиний У-тя-Контоу формує ніжні, але довгі боби – до 25-35 см. Вони полягають на ґрунт, забруднюються і тому вимагають мульчування соломкою.

Сорти вігні овочевої мають широкий діапазон мінливості за морфологічними і господарсько-цінними ознаками, що дає можливість їх вирощувати в різних ґрунтово-кліматичних умо-

вах. Виділені сортозразки рекомендуємо використовувати у селекції вігни овочевої. Спаржеві виткі сорти можна використовувати як декоративні овочеві рослини для озеленення балконів та в ландшафтному дизайні.

УДК 632:633.11

Бойко І.А.

Інститут захисту рослин НААН

ДЖЕРЕЛА СТІЙКОСТІ ДО ЗБУДНИКА БОРОШНИСТОЇ РОСИ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ

Борошниста роса пшениці – одне з шкідливих захворювань цієї культури, яке щороку призводить до значного зниження врожаю у різних регіонах країни. Залежно від вирощуваних сортів і кліматичних умов року втрати врожаю від борошнистої роси становлять до 10 – 55% врожаю. Шкідливість захворювання залежить від часу інфікування посівів. При сильному ураженні сходів останні слабшають, можуть загинути, знижується густина стояння рослин. Ураження у фазі кущіння викликає затримку розвитку кореневої системи, знижується кількість пагонів і відповідно – кількість колосків надалі. При розвитку борошнистої роси на подальших фазах погіршується налив зерна, падає загальний врожай, знижується співвідношення вуглеводів і білків у зерні, що відображається на його якості.

Поряд із системою інтегрованого захисту посівів і агротехнічних прийомів, які забезпечують захист проти патогена, велика роль належить питанням добору і впровадження у виробництво стійких і толерантних до хвороб сортів.

Стійкість сортів непостійна і за умови появи патотипів гриба з новими властивостями вірулентності може бути втрачена, що вказує на велику мінливість і швидко пристосовуваність патогена. Таким чином, пошук джерел стійкості озимої пшениці